

Újjászülető levéltárak

Körkép

„A magyar levéltári szervezetet az 1950. évi XXIX. számú törvényerejű rendelet indította el a szocialista fejlődés útján” – írja Kávássy Sándor (in. Bevezetés a történettudományba, Tankönyvkiadó, 1989.) A mai levéltári szervezet rendszerét, gyakorlati tevékenységét az 1969-es „A levéltárak ügyviteli szabályzata” (megjelent: Bp., 1971.) – című elnöki tanácsi rendelet határozza meg, azt az állami, önkormányzati és

magánlevéltárak csoportjaira osztva fel. E csoportok közül az ún. önkormányzati levéltárak sokáig mostoha sorban éltek hétköznapjaikat. A szükséges felújításokra nem volt pénz, az időközben felgyült iratanyag rendezését így sokhelyütt nem végezhették el. Munkatársunk két olyan változásról tudósít, mely az önkormányzati levéltárak csoportján belül a közelmúltban történt.

1990 augusztusában, a Soros-alapítvány támogatásával kezdődött az Országos Rabbiképző Intézetben őrzött Magyar Zsidó Levéltár iratanyagainak rendezése.

A munka elvégzésére Szögi László vezetésével öt fős csoport alakult, az ELTE, a Közgazdaságtudományi Egyetem, és a Műszaki Egyetem levéltárainak szakembereiből. A rendezésben tevékeny szerepet vállalt Landeszman György főrabbi, a levéltár igazgatója.

Az iratanyag töredékéről a korábbi rendezés során cédulakatalógus készült, és bár ez nem pótolhatta a hiányzó állag- és levéltári jegyzéket, ennek alapján azonban a gyűjtemény kutatható volt. Ahol lehetett megtartották a levéltári rendezés alapszabályát, a provienciac (a kiállító intézmény) elvét, ám az iratanyag igen heterogén jellege miatt gyakran el kellett térniük ettől, és a pertinencia (a címzett intézmény) elvét emelni elő. A fennmaradt iratok típusai a következők: 1. a magyarországi zsidóság országos szervezeteinek és tanintézetének, 2. az egyes hitközségek, valamint 3. a jelentősebb közéleti szerepet vállalt személyek irathagyatéka. A egyes iratok fondjában lettek elhelyezve a visszaemlékezések, kéziratok, tanulmányok, a népbírósi perek iratai, a térképek, sajtókivágások és a folyóiratok.

A csoport a munka befejeztével szükségesnek látja egy önálló, tágas, biztonságos elhelyezést és kutatást szolgáló hely kialakítását az anyag számára.

* * *

A Csongrád Megyei Levéltár hódmezővásárhelyi részlege 1992 őszén új helyre költözött.

Az 1984-ben épült városházáról, megyei levéltárosok segítségével, több hétig szállították a mintegy 1400 folyóméternyi anyagot a Bajcsy-Zsilinszky út 25. szám alá. Az e célra átalakított gazdépület portájára raktárat emeltek. A levéltár két gyűjteménynek, a Szeremlei Sámuel Társaság rendezte helytörténeti kiállításnak (Vásárhely a századfordulón-címmel) és az Országos Köztársasági Párt vezéralakjának, Dr. Nagy György emlékszobájának ad helyet.

Az itt őrzött anyagot elsősorban a helyi tanácsi, főispáni, polgármesteri jegyzőkönyvek, a végrendeletek (a XVIII. századtól), az anyakönyvi másolatok (1895-ig felekezetiek), s a vásárhelyi sajtó kötetek (1915-től) alkotják, de hatékony segítséget tudnak nyújtani az iskolatörténeti kutatásokhoz is. Térképtáruk értékes részét alkotják a feudális kori kézíratos térképek.

1991-ben 351 alkalommal, 49 kutató használta a levéltári anyagot. A kapun becsengető kutatni vágyónak Makó Imre levéltáros és Dr. Kruzsliz István igazgató áll rendelkezésére.

J. Cs.